

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologiæ Speculativæ Scholasticis Prælectionibus Et Exercitiis Accommodatæ Libri IV

Haunold, Christoph

Ingolstadii, 1678

XXIX. An ex S. Thoma rectè probetur obligatio practicè sequendi
Sententiam Probabiliozem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82733](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82733)

natio actualis in Deum sit actu conjuncta cuilibet actioni nostrae : & sic potest intelligi dupliciter : vel distributive, vel collective : si distributive, sic est sensus : quaecunque actionem facitis, melius est, si eam actu in Deum ordinetis : & sic est consilium : si autem sumatur collective, sic est sensus : Omnia opera vestra ita faciat, quod nullum eorum sit, quin actu in Deum ordinetis : & hoc nec præceptum, nec consilium est. }

124. Ostendo, quod P. Haunoldus conveniat cum S. Thoma in probatione verae sententiae, videamus, an non etiam conveniat in solutione probationis desumptae ex obligatione naturali, referendi omnem actionem ad finem positive honestum. P. Haunoldus ita respondit. [Tamen si hæc probatio sit verosimilis, solvi tamen utcumque posset, dicendo, hominem tunc solum indecenter occupari rebus indifferentibus, quando periculum est, fore, ut sic impediat ab operationibus honestis, ex obligatione ponendis, aut minus recte perficiendis; item quando facillimum esset, illas operationes indifferentes dirigere ad ultimum finem, & tamen ex tædio quodam & neglectu vult quis facere actionem propter jucunditatem, non curando illius aptitudinem ad ultimum finem.] S. Thomas q. 2. de Malo à 5. ad 8. similem dat responsum, ostendendo non omnem actionem positive referendam esse ad motivum charitatis erga Deum. quæ responsio etiam procedit de quocunque motivo positive honesto, hoc ipso quod juxta ipsum S. D. possit dari actus moralis, quoad Speciem Indifferens, id est, nullius virtutis specificam honestatem continens. [Demeretur autem (inquit S. Doctor) aliquis per hoc, quod NB. obstaculum Charitati ponit, vel omittendo, vel committendo. Neque ille in Evangelio punitus dicitur, quia non habuit vestem nuptialem; sed quia non habens vestem nuptialem ad sacrum convivium intraverat. Dicitur enim ei, quomodo huc intrasti, non habens vestem nuptialem?] Adeoque etiam juxta S. Thomam, actio non relata ad finem positive honestum, est mala & demeritoria, non præcisè ideo, quia ad illum relata non est; sed quia impediatur operatio honesta ex obligatione ponenda, & recte perficienda : ut si quis absque charitate, & debita dispositione in peccato mortali ad S. Eucharistiam convivium intraret.

125. Hinc patet, quam impertinenter dixerit Adversarius. [Sicut dedecet Regem, cum rusticis pascere porcos; ita magis dedecet sublimem hominis naturam, in actibus porcorum volutari, ac sistere in solo bono delectabili.] Pascere enim porcos est actio positive vilis, ac servilis, adeoque dedecet Regem; Bonum delectabile autem, & fructio boni delectabilis secundum menturam rectæ rationis, & ex fine sal-

tem negative honesto, non est quid positive inhonestum, neque ut sic est actio communis cum brutis. Vnde sicut non dedecet Regem occupari actione nec Regiâ, nec servili, sed in debitis circumstantiis quandoque laudabiliter eâ distrahitur, ita nec dedecet hominem fructio boni delectabilis, ratione finis nec positive honesta, nec inhonesti.

CONTROVERSIA XXIX.

OPINIONVM PROBABILITAS.

An ex S. Thoma recte probetur obligatio practicè sequendi Sententiam Probabilior.

126. Nec improbabiler, nec contra S. Thomam P. Haunoldus lib. 2. n. 281. affirmavit, quod liceat sequi opinionem Probabilior, relicta illâ, quæ videtur probabilior. Ut autem clarè ostendam, S. Thomam, si recte expendatur, non evidenter, quemadmodum Adversarius sibi persuadet, sed neque inevidenter esse contrarium, allegabo totum textum, quo unice nititur Adversarius. Sic itaque loquitur Ang. D. Quodlib. 8. a. 13. [Ex conscientia autem obligatur aliquis ad peccatum, si habeat certam fidem de contrario ejus, quod agit, si etiam habeat opinionem, cum aliqua dubitatione. Illud autem, quod agitur contra legem, semper est malum, nec excusatur per hoc, quod est secundum conscientiam : Et similiter quod est contra conscientiam, est malum, quamvis non sit contra legem : quod autem nec contra conscientiam, nec contra legem est, non potest esse peccatum. Dicendum est ergo, quod quando duæ opiniones sunt contrariæ de eodem, oportet esse alteram veram, & alteram falsam. Aut ergo ille, qui facit contra opinionem Magistorum, utpote habendo plures Præbendas, facit contra veram opinionem, & sic cum faciat contra legem Dei, non excusatur à peccato, quamvis non faciat contra Conscientiam, sic enim contra legem Dei facit. Aut illa opinio non est vera, sed magis contraria, quam iste sequitur, ita ut verè liceat habere plures Præbendas : & tunc distinguendum est : quia aut talis habet conscientiam de contrario, & sic iterum peccat, contra conscientiam faciens, quamvis non contra legem : aut non habet conscientiam de contrario, sed certitudinem, sed tamen in quandam dubitationem inducitur ex contrarietate opinionum, & sic, si manente tali dubitatione plures præbendas habet, periculo se committit, & sic procul dubio peccat, utpote magis amans beneficium temporale, quam propriam salutem.]

127. Hic est totus textus, ex quo Adversarius putat evidenter definitur suam sententiam. Verum nisi is magis declararetur per Articulum 15. mox sequentem, evidenter etiam definitur à S. Thoma, nunquam posse hominem solum materialiter peccare, & bonam fidem, seu ignorantiam legis nunquam excusare à formali peccato. Sicut ergo in eodem textu prior pars assertionis est explicanda per hæc Verba S.D. art. 15. [Error autem conscientie quandoque habet vim absolvendi, sive excusandi, quando scilicet procedit ex ignorantia ejus, quod quis scire non potest, vel scire non tenetur. Et in tali casu quamvis factum de se sit mortale, tamen intendens peccare venialiter, peccat venialiter &c. Quandoque verò error conscientie non habet vim absolvendi, vel excusandi, quando scilicet ipse error peccatum est, ut cum procedit ex ignorantia ejus, quod quis scire tenetur & potest.] Sic, inquam, etiam posterior pars, quæ priori innititur, est eodem modo intelligenda, quando scilicet dubitatio inducitur ex contrarietate Opinionum, & quando quis potest ac tenetur majori investigatione certitudinis dubitationem prius deponere, hoc omittendo peccat, quia scilicet ipsa dubitatio peccatum est, & quia magis amat beneficium, quam propriam salutem, procurandam vel delectionem beneficii vel depositionem dubij, & idcirco dixit S. Doctor: *manente tali dubitatione*. Talis enim homo ita in animo suo est constitutus, ut dicat: etiamsi solum habeam opinionem dubiam pro retinendis duabus præbendis, & licet possem ac tenerer majorem certitudinem investigare, tamen retinebo ambas præbendas: & sic spontaneum periculum agendi contra prohibitionem duarum præbendarum, subit ex peccato certo.

128. Hinc inquit S. Thomas 1. 2. q. 76. a. 2. in C. [Propter negligentiam ignorantia eorum, quæ aliquis scire tenetur, est peccatum; non autem imputatur homini ad negligentiam, si nesciat ea, quæ scire non potest; unde horum ignorantia invincibilis dicitur; quia studio superari non potest, & propter hoc talis ignorantia, cum non sit voluntaria, eò quod non est in potestate nostra eam repellere, non est peccatum.] Proinde si homo adhibuit omnem diligentiam debitam, tunc etsi maneat ipsi aliqua dubitatio speculativa (qualis etiam manet, quando licentia retinendi duo beneficia videretur quidem esse probabilior, sed non certa opinio) tamen dubitationem practicam facile potest deponere; modò judicet suam sententiam esse verè probabilem, & se hic & nunc nec posse nec teneri majorem certitudinem procurare. Prout iterum S. Thomas. 1. 2. q. 19. a. 6. in C. inquit: [Si autem sit error, qui causat involuntarium, proveniens ex ignorantia alicujus circumstantiæ, absque omni negligentia, tunc talis error rationis: vel conscientie excusat, ut

voluntas concordans rationi erranti non fit mala.] quia ut quis operetur modo humano prudenter, & consequenter honestè, juxta S. Doctorem sufficit, si dictamen remotum de conscientia actionis sit probabile ex conjecturis, neque ullam ipse exprimit necessitatem, ut sit etiam magis probabile. Ita enim loquitur 3. dist. 34. q. 1. a. 2. in C. ante medium. [In cognitione autem practica, quæ dirigit in operibus moralibus, invenitur duplex via, sicut & in contemplationis cognitione, scilicet inventio & judicium. In inventione autem modus humanus est, quod procedat inquirendo, & conjecturando ex his, quæ solent accidere, quia ex talibus & circa talia est moralis consideratio &c. In via autem altera modus humanus est, quod ex his, quæ frequenter solent accidere, homo de inventis per consilium judicet probabiliter, quod fit per gnomen, & sine finem: & ulterius ordinem hujus judicii (Conscientia enim, inquit idem S. Pater 1. p. q. 79. a. 13. secundum proprietatem vocabuli importat ordinem scientie ad aliquid, nam conscientia dicitur cum alio scientia) imponat inferioribus, quod fit per prudentiam, quæ præceptiva est.]

129. Atque huic declarationi citatissimè concessit ab Adversario adductum Cap. ubi periculum de electione in 6. Cujus veritas, quia ab Adversario omissa sunt, ego refero. *Ubi periculum majus intenditur, ibi procul dubio plenius consulendum*, quibus ultra obligationem consulendi nihil additur. Consonat etiam clarissimis Verbis celeberrimus Thomista ex Summo Ord. S. Domin. Joannes à S. Thoma, qui Philippo IV. Hispaniarum Regi fuit à Confessoribus. Sic enim ille loquitur, 1. 2. q. 8. dist. 1. a. 3. [Quod attinet ad conscientiam, seu iudicium probabile, est unica Regula certa; licet sequi conscientiam & sententiam probabilem, dum modo de ejus probabilitate certo constet practice & prudentialiter, non solum speculative. Quæ probabilitate practica & prudentiali stante, quamvis speculative habeat quædam dubitationes & difficultates: imò NB. licet oppositum appareat probabilius, & tutius; licet potest talem conscientiam sequi.] Adhucque [Hanc regulam censeo generalem, & universalem saliter veram pro omnibus actionibus moralibus.]

130. Virget Adversarius auctoritatem S. Thomæ ex quolib. 9. a. 15. ubi eandem questionem, an liceat habere duo beneficia Ecclesiastica, ait periculosè determinari, quia ambigua est, dum Theologi Theologis, & Jurista Juristis inveniuntur contrariè sentire. Atqui si utriusque sententiam liceret sequi propter utriusque probabilitatem, non esset periculo locus, ut S. Doctorem non loqui de periculosa determinatione dictaminis practici, nam etiam, si venisset sententia Adversarii, hoc periculum jam esset sub-

sublatum per obligationem sequendi sententiam probabilior, si prohibitio videtur probabilior. Solum ergo periculum est quoad determinandam maiorem probabilitatem ipsius questionis, ne scilicet in ipsius resolutione committatur error vincibilis contra legem: unde ut pateat, ab Angelico Doctore in solam vincibilitatem erroris vel dubitationis obligationem ad peccatum refundi, hoc loco iterum inquit: [Dicendum, quod omnis questio, in qua de peccato mortali quaeritur, nisi expressè veritas habeatur, periculosè determinatur: quia error, quo non creditur esse peccatum mortale, quod est peccatum mortale, conscientiam non excusat à toto, licet fortè à tanto. (quia nimirum esset vincibilis) Error verò, quo creditur esse mortale, quod non est mortale, ex conscientia ligat ad peccatum mortale. Præcipue autem periculosum est, ubi veritas ambigua est, quod in hac questione accidit.] Vbi proinde datur obligatio examinandi veritatem, ne per huius negligentiam quis se, vel alios, periculo exponat agendi contra legem, ob quod ipsa negligentia examinis esset peccaminosa.

131. Autoritati S. Th. præter suum morem, addit Adversarius adhuc ratione pro improbanda sententia P. Haunoldi, inquit. Næc Haunoldus eum excusabit, qui in alio humano negotio gravi, in quo agatur de proprio cuiusque commodo, sequitur partem minus probabilem: multo minus itaque id faciendum est in negotio animæ, per text. cap. ubi periculum de Elect. in 6. In primis retorquet argumentum P. Haunoldus, & quaerit, quomodo illi, qui docent, ex suppositione, quod licentia retinendi duas Præbendas sit probabilior, licet eas retineri, etiam si opposita sententia esset tutior, quod minus saltem materialiter peccaretur, quomodo inquam, illi eum excusabunt, qui in alio humano negotio gravi, in quo agatur de proprio cuiusque commodo, sequitur partem minus tutam? an non multo minus itaque id faciendum est in negotio animæ? Distinguendum ergo est etiam in illorum sententia inter maiorem probabilitatem licentiae, & inter maiorem probabilitatem evitandi aliud damnum animæ propriæ vel alienæ, & sicut hæc non facit statim maiorem probabilitatem licentiae, sic e contra minor probabilitas licentiae non facit statim minorem probabilitatem evitandi damnum animæ.

132. Rem in exemplo declaro. Pona-mus cerevisiam esse probabilius materiam validam pro Baptismo, quam invalidam, eò quod probabilius sit substantialiter aqua: non tamen propterea est probabilius, imò ne quidem probabile, quod extra necessitatem liceat eam uti: sed regula prudentiæ: In dubio tutior pars est eligenda: hic cadit sub obligationem, quæ tamen in priori casu de duabus Præbendis retinendis solum caderet sub consilium, eò quod perfectius

& laudabilius esset, velle evitare omne periculum peccandi etiam tantum materialiter, etiam si formaliter non peccaretur per retinentiam duarum Præbendarum supposita maiori probabilitate licentiae.

133. Ratio autem, quare in priori casu tutior pars ex obligatione sit præferenda, est ista, quia quando licentia sequendi sententiam probabilior esset connexa cum alio probabili damno animæ, per ipsam actionis licentiam non auferibili, melius erat, ipsam licentiam non dari: nam si probabilior illa sententia, quod cerevisia substantialiter sit aqua, esset reverà falsa, infans per illam baptizatus pateretur eodem modo damnum animæ, sive actio baptizantis fuisset licita, sive non. E contra quia in casu de præbendis, ex licentia sequendi sententiam minus probabilem, (etiam si licentia retinendi duas ponatur minus probabilis) non sequitur aliud damnum animæ propriæ vel alienæ, neque etiam aliud damnum temporale, ex iustitia vel charitate proximi cavendum, ut pono in casu, sed quia solum periculum peccandi materialiter penitus evitaretur per dimissionem unius Præbendæ, quam probabilius vel minus probabiliter licuisset non dimittere, ideo in hoc negotio animæ neque est obligatio sequendi sententiam tutiorem ad evitandum peccatum materiale, neque probabilior, quantumvis ponatur prohibitio probabilior, modo opposita sententia etiam ponatur probabilis.

134. Vnde Adversario ad suum argumentum negatur suppositum, quod qui sequeretur sententiam severiorem circa particulare obiectum magis probabilem, magis probabiliter procuraret immunitatem à peccato formali; quia ex S. Thoma nondum ostendit, illicitum esse post sufficientem indagationem veritatis, sequi sententiam minus probabilem, cum tamen opposita sententia fundetur maximè in allegata auctoritate S. Thomæ, & potissimum in eorum Doctorum consensu, quibus fortè nunc non est liberum aliter interpretari Angelicum Doctorem.

135. Ad Cap. ubi periculum, jam respondi, potuissent tamè ab Adversario longè plausibiliora Capitula afferri. In primis Cap. Ad audentiam. Et Cap. Significasti. 2. De Homicidio. Ubi Sacerdos in dubio, an occiderit hominem, dicitur habendus pro irregulari, eò quod in dubiis tutior pars sit eligenda, & quod in hac electione nullum, in altero verò magnum periculum timeatur. Deinde in Cap. Illud Dominus de Clerico excommunicato, condemnatur Episcopus cum dubio de sua excommunicatione ex rationabili causa deposito, administrans Sacramenta, quia debuisset tutiorem partem eligere. Præterea in Cap. Juvenis de sponsalibus, reprobat Juvenis alicujus matrimonium propter dubium impedimentum dirimens, ortum ex sponsalibus per

copulam attentatam cum consobrina uxoris nondum septenni.

136. Sed hæc Capitula, si quid probarent, imponerent obligationem non tantum sequendi sententiam probabiliorem, cum rei haberent, & secuti sint probabiles rationes pro sua innocentia; verum insuper sequendi sententiam tutiorem, etiam si minus tuta fundaretur in majori probabilitate. R. Itaque quod Pontifices in dictis casibus jure solummodo positivo præceperint sequendam sententiam tutiorem in reverentiam Sacramentorum, & in duobus postremis casibus etiam in penam delicti, ac negligentiae circa deprehendam veritatem.

CONTROVERSIA XXX.

EFFUGII PRÆCLUSIO.

An rectè probetur oppositum ex eodem S. Doctore.

137. **E**T si principalis textus priori thesi ex S. Thoma adductus, & alius in præsentii thesi ex eodem S. D. in Confirmationem ab Adversario subiectus, P. Haunoldum minimè urgeat, ut ex præmissa utriusque clara expositione elucet, Adversarius tamen fugâ illi opus esse existimavit; hoc enim nomine per præfixum Controversiæ titulum insignivit argumentum P. Haunoldi lib. 2. n. 287. assumentis pro Majori, & fundamento Propositionem S. Thomæ quodlib. 9. a. 15. argum. 1. *Illud quod vergit in Commune periculum, non est ab Ecclesia sustinendum;* ex quo subsumpsit P. Haun. Sed Ecclesia sustinet, ut pro dictamine conscientiae remoto quilibet possit sequi sententiam minus probabilem, relicta opposita probabiliore de prohibitione actionis: ergo hoc non vergit in commune periculum.

138. Ad hunc Syllogismum respondet Adversarius, S. Thomam non Resolutorie assensisse Majorem propositionem. vult adeoque modestè dicere, S. Thomam suæ resolutioni, in corpore citati art. stabiliendæ, quod liceat retinere plures præbendas, quando adsunt debite circumstantiæ etiam ab Ecclesia approbatæ, præmississe unum equitem levis armaturæ, & propositionem, non quidem in obiectionibus contra se, sed in argumento propriæ sententiæ assump. am, esse falsam, neque curanda esse illa argumenta, quæ S. D. Conclusioni suæ solet præmittere. Verum qui vel modicè versatus est in S. Thoma, compertum habet, à S. D. plus tribui suis argumentis, atque ab aliis etiam tribuendum esse.

139. Deinde licet, ut quædam Decretalis dicit, *Multi per patientiam tolerantur, quæ si in iudicium fuerint deducta, iustitia cogente cassarentur;* tamen loquendo non de iplis perperam fa-

ctis, quæ sæpè corrigi, aut impediri absque periculo gravius damni nequeunt, sed de doctrinis, fidei, vel bonis moribus, ex communione & plerorumque fidelium falsa persuasione adversis, utique ab Ecclesia sustinendum non est, quod tali modo vergeret in commune periculum: Uti vergeret doctrina de licentia sequendi sententiam minus probabilem, si hæc esset falsa, & ut Adversarius contendit, perniciosius cum à longè majori parte Christi fidelium sit recepta, & à plerisque Doctoribus & Academicis constanter tradita ac practicata.

140. Ad minorem propositionem etiam respondet Adversarius: Prædictam doctrinam in genere esse prohibitam, quia Alexander VII. prohibuit 45. propositiones, plurimum Doctorum calculo firmatas: [Quod Christianæ disciplinæ sint relaxativæ, & animarum perniciem inferentes, arcumque ad cælum viam, contra æternæ veritatis sententiam amplient, ac dilarent.] Verum prohibitio in genere nondum explet memoratam obligationem Ecclesiæ, quia nullus ferè esset efficacis. Deinde finis legis quævis hic sit universalis, nihil disponit de aliis objectis, per legem non expressis, quia ipse, ut etiam observat S. Thomas 2. dist. 40. a. 5. ad 7. non cadit sub legem; unde ex relatis verbis, demonstrantibus finem universalem legis prohibentis, neque inferri potest prohibitio generica. Denique Pontifex prohibendo sententias, minus per totum corpus Ecclesiæ diffusas, & minus universaliter damnosas, egisset officium imperii Medici, si partes quasdam minus principales, particularem errorem foventes, curasset, & citius ferè corporis curam neglexisset, non numerando sententias nominatim prohibitas illam, quam extra Thomistas, ceteri ferè omnes sibi persuasam habent.

141. Ceterum incubuisse Adversario, probare suum tacitum suppositum, quod sententia ab ipso impugnata sit sententia laxa; ad hunc enim infamis nominis impletionem non sufficit sola obligationis, ab opposita sententia assertæ, remissio; alias etiam licentia sequendi sententiam probabiliorem in materia minus tuta, imò omnis sententia benignior esset dicenda laxa. Hoc nomine ergo illa tantum mereant designari, quæ absque gravi fundamento habent obligationis relaxat, qualis utique non est ea, quæ plerorumque Doctissimorum Virorum intellectus ad se rapuit: ita ut noster Terillus 150. solum huius sæculi A. A. impressos, ab anno autem 1300. longè plurimos adduxerit; & M. Barnabas Gallego, Discipulus S. Thomæ, in tract. de Conscientia edito Madriti Anno 1627. dub. 1. de conscientia probabili, expressè testatur, prædictam sententiam esse communioram inter Thomistas, & sibi longè probabiliorem, pro qua allegat Barthol. de Medina, Dominicum Bannez, Petrum de Ledesma, Gregorium Mar-